

آموزش کارآفرینی در سرزمین طلای سرخ

امید مهرابی

دبیر کارآفرینی منطقه ۲ تهران
عکس: هادی کارگر مقدم

این بنیاد آشنا شویم. خاستگاه این بنیاد که اخیراً فعالیت‌های خود را به مازندران و سیستان و بلوچستان هم گسترش داده، شهر قائن بوده است، در گزارش حاضر، مهم‌ترین یافته‌هایمان را از تجربه آموزش کارآفرینی این بنیاد خیریه در شهر قائن با شما در میان می‌گذاریم.

آنچه گذشت

خیلی زود هماهنگی‌های لازم با بنیاد و آموزش و پرورش شهرستان‌های بیرجند و قائن انجام شد. برنامه بازدید دو بخش عمده داشت: مشاهده عملکرد چند کارآفرین که در دوره‌های آموزشی این بنیاد شرکت کرده بودند، و گفت‌وگو با معلمانی

مقدمه

شنیده بودیم که چند سالی است یک بنیاد خیریه آموزش کارآفرینی را مأموریت خود قرار داده است. تعجب کردیم. در روزگاری که کارهای خیریه بیشتر به خوراک و ساختمان مسجد و مدرسه و درمانگاه آن هم در مناطق محروم محدود می‌شود، این نوع خیرات شاهکار است. این روزها همه مسئولان از اشتغال به عنوان چالش اصلی کشور نام می‌برند. بنابراین، تربیت افراد در مناطق کم‌برخوردار، که از نظر ایجاد شغل نه تنها بار اضافه یا جدیدی بر دوش حکومت نیستند بلکه با کارآفرینی بخشی از بار دولت را بر دوش می‌گیرند، باقیات‌الصالحات حقیقی است. به همین دلیل، بر آن شدیم تا از نزدیک با دستاوردهای

می‌ساخت. آموزش می‌داد، تولید می‌کرد، نمایشگاه می‌گذاشت و می‌فروخت. اعضای خانواده نفیسه همگی دستی بر آتش هنر در رشته‌های مختلف دارند. نفیسه که از برگزیدگان کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان قائن و دارای چندین مقام در مسابقات و جشنواره‌های داخلی و خارجی در زمینه‌های مختلف هنری بوده، اکنون دانشجوی رشته نقاشی در نیشابور است و این فعالیت را در نیشابور نیز به صورت محدود ادامه می‌دهد. هر وقت هم به قائن بیاید کارگاه‌هایش برقرار است. وی شرکت در دوره‌های آموزش کارآفرینی را از زمانی که دانش‌آموز بوده است، آغاز کرده و تشویق‌های خانواده، تسهیلگران بنیاد، معلمان، و خاطرات خوش آن دوران باعث شده است که این کار را ادامه دهد.

این تصور که کارآفرینی حتماً باید در هنرستان‌ها و مراکز کاردانش آغاز شود اشتباه است

▶ پرورش پرندگان

در روستایی در پنج کیلومتری قائن، امیر با مادر و دوستش، فرهاد زحمتی، در سه سالن مجزا، کبک، بلدرچین و بوقلمون پرورش می‌دهند. به گفته خودشان، اکنون رتبه دوم در تولید این پرندگان را در اختیار دارند و با اینکه مجوز آن‌ها تولید سنتی است به

لحاظ تعداد پرنده آماده ورود به باشگاه تولیدکنندگان صنعتی کشور هستند. فرهاد بعد از گرفتن دیپلم دیگر درس نخواند، اما امیر فارغ‌التحصیل رشته الکترونیک است. هر دو در دوره دانش‌آموزی با کارآفرینی آشنا شده بودند. از گفتار و رفتار هر سه چنین برمی‌آید که عاشق این کارند و دوست دارند آن را ادامه دهند.

که در آموزش کارآفرینی نقش فعال و مؤثری ایفا کرده بودند. با حضور در قائن، از یک کارگاه آموزش و تولید صنایع دستی از مواد بازیافتی و یک رستوران در داخل شهر و یک واحد پرورش بلدرچین، بوقلمون و کبک در یکی از روستاهای تابع شهر قائن بازدید کردیم و گفت‌وگوی مفصلی هم با هشت معلم (سه آقا و پنج خانم) و دو تسهیلگر (از نمایندگان بنیاد در شهر) و دو دانش‌آموز داشتیم.

▶ آنچه دیدیم

همه چیز از احساس تعلق یکی از جوانان پرشور شهر آغاز شده بود؛ آقای ناصر نوربخش. وی که فارغ‌التحصیل یکی از دانشگاه‌های طراز اول کشور است، در دوران دانشجویی با استفاده از ظرفیت خوشنامی خود و پدرش، توانست تعدادی از خیرین را برای همراهی در ترویج فرهنگ کارآفرینی مجاب کند. خود نیز همراه با تعدادی از جوانان، معلمان و مدیران همدل قائنی، آموزش دانش‌آموزان برخی مدارس هنرستانی یا کاردانش را آغاز کرد.

▶ دور ریختنی‌های دوست‌داشتنی

نفیسه در یکی از اتاق‌های خانه پدری، کارگاهی راه انداخته بود که در آن از دور ریختنی‌ها، چیزهای قابل استفاده

کار آفرینی به معنی تولید صنایع دستی و خویش فرمایی نیست همچنین، معلوم نیست کسی که کاردستی‌های خلاقانه‌ای می‌سازد، بتواند کسب و کار موفق نیز به راه بیندازد

رستوران

مریم ۲۱ ساله اکنون دانشجوی فناوری اطلاعات است. او نیز در زمان تحصیل در مدرسه، در کلاس‌های کار آفرینی که بنیاد برگزار کرده بوده شرکت می‌کرده است. وی بزرگ‌ترین سرمایه خود را مهارت مثال‌زدنی پدرش به‌عنوان یک سرآشپز مطرح در بهترین هتل‌های مشهد می‌داند. به همین دلیل، به پدر پیشنهاد داد که یک رستوران در زادگاهش تأسیس کند. افکار زیادی در سر دارد و با توجه به اینکه کمتر از دو سال از راه‌اندازی رستورانش می‌گذرد، همچنان پرانرژی و با انگیزه می‌نماید.

جلسه با معلمان

جلسه در یکی از هنرستان‌های کار دانش در حومه شهر برگزار شد. علاقه وافر معلمان به تقویت دانش‌آموزان مستعد فراتر از انتظارات کنکوری، مهم‌ترین وجه مشترک آنان بود. برخی از آنان توسعه قابلیت‌های کار آفرینی دانش‌آموزان را نه موضوع مفید بلکه ضرورتی برای مناطق کمتر برخوردار، مانند قائن، می‌دانستند.

یافته‌ها

اگرچه، برنامه بازدید ما دستاوردهای متعدد و متنوعی در هر یک از ارکان اکوسیستم آموزش کار آفرینی داشت، با توجه به ماهیت نشریه رشد، دستاوردهای حوزه معلم و مدرسه را می‌توان به قرار زیر برشمرد:

انگیزه معلم برای توسعه کار آفرینی در ایجاد انگیزه‌های قوی در دانش‌آموزان بسیار مؤثر است. معلمی که به درس یا فعالیت کار آفرینی همچون سایر دروس بنگرد، احتمالاً تأثیر کمتر و کوتاه مدت‌تری در ایجاد انگیزه برای ورود به فضای کار آفرینی

در دانش‌آموزان دارد.

ضروری است معلمان عزیز خود با مفاهیم بنیادین در حوزه کار آفرینی عمیقاً آشنا شوند. درک نادرست از این مفاهیم می‌تواند منجر به انتقال اطلاعات ناصحیح به دانش‌آموزان شود و در نهایت، به ناکامی در آموزش کار آفرینی بینجامد. برای نمونه، این تصور که کار آفرینی حتماً باید در هنرستان‌ها و مراکز کار دانش آغاز شود اشتباه است. کار آفرینی به معنی تولید صنایع دستی و خویش فرمایی نیست. همچنین، معلوم نیست کسی که کاردستی‌های خلاقانه‌ای می‌سازد، بتواند کسب و کار موفق نیز به راه بیندازد.

تجربه جهانی نشان می‌دهد که اگر آموزش کار آفرینی توسط معلمانی صورت گیرد که نسبت به کار آفرینی نگرش مثبتی ندارند، بهره‌وری پایین است. از سوی دیگر، کار آفرینی دانش نیست که بتوان آن را با سخنرانی یا سایر روش‌های متداول آموزش داد. کار آفرینی ترکیبی از دانش، مهارت و نگرش است. به همین دلیل، معلمانی که خود تجربه کار آفرینی دارند، بهتر آموزش می‌دهند.

گاهی در مزایای کار آفرینی و ویژگی‌های کار آفرینان اغراق می‌شود؛ البته این کار در نهایت به شکست دانش‌آموز می‌انجامد. دانش‌آموزان باید بدانند که مسیر کار آفرینی بسیار پرتلاطم و پرحمت است. به بیان دیگر، دانش‌آموزان در خوش‌بینانه‌ترین حالت، در آغاز راه خود هستند. بنابراین، بزرگ‌ترین خدمت و دستاورد معلمان این است که به دانش‌آموزان کمک کنند تا خود را بشناسند و ببینند که آیا برای کار آفرینی مناسب‌اند یا نه. همچنین، آیا ویژگی‌های شخصیتی و رفتاری آنان با ویژگی‌های مورد نیاز برای اینکه کار آفرینی موفق باشند؛ تطبیق دارد یا نه.

در فرایند آموزش کار آفرینی باید محیط کسب و کار را شبیه‌سازی کرد. در عین حال، نباید فضا را تصنعی جلوه داد. برای مثال، اگر غذای یک کار آفرین خوب نیست، نباید با هدف تشویق وی، به او گفت که غذای تو عالی بود و می‌توانی با بهترین رستوران‌های شهر رقابت کنی یا دانش‌آموزی را که یک محصول دستی تولید می‌کند، نباید مورد حمایت غیرطبیعی قرار داد و مثلاً دست‌ساخته‌اش را به بهایی بالاتر از عرف خرید؛ زیرا در این صورت به جای اینکه به دانش‌آموز شرایط بازار رقابتی مبتنی بر مزیت را آموزش دهیم، استفاده از رانت، انحصار و مانند آن را آموزش داده‌ایم.

آموزش ارکان و مراحل راه‌اندازی کسب و کار و تأکید بر چالش‌های کسب و کار نباید از محتوای آموزشی حذف شود. فراگیرنده باید بداند که کیفیت، حرف اول و آخر را برای حضور موفق در بازار می‌زند. همچنین، پیش و بیش از تولید باید به فکر فروش و سپس به کارگیری نیروی کار بود. این هر دو از مهم‌ترین شرایط همه کسب و کارها ذکر شده‌اند؛ در حالی که در آموزش‌های کار آفرینی ما اغلب مغفول می‌مانند.